

Årsplan

2023-2024

Lillehagen barnehage

«Vi er litt like, litt ulike og vi liker det»

Innhold

Presentasjon av barnehagen	2
Årsplan.....	3
Barnehagen er en pedagogisk virksomhet.....	3
Bærumsbarnehagen.....	3
TETT PÅ – kvalitet i bærumsbarnehagene	5
Vurdering av barnehagens pedagogiske praksis.....	6
Barnehagens pedagogiske arbeid	8
Barnehagens verdigrunnlag	8
Barn og barndom.....	8
Demokrati.....	8
Mangfold og gjensidig respekt	9
Likestilling og likeverd	9
Bærekraftig utvikling	10
Bærum - en klimaklok kommune	11
Livsmestring og helse	12
Planlegging, vurdering og dokumentasjon.....	12
Planlegging	12
Dokumentasjon og vurdering.....	13
Barnehagens formål og innhold	13
Omsorg.....	14
Lek.....	15
Godt psykososialt miljø gjennom vennskap og fellesskap.....	16
Kommunikasjon og språk.....	16
Danning og læring.....	18
Lekens betydning for barns utvikling.....	19
Barnas medvirkning.....	20
Samarbeid mellom hjem og barnehage	20
Barnehagens arbeidsmåter og fagområder	21
Barnehagens fagområder	22
Progresjonsplan for 1 og 2 åringene innenfor fagområdene.....	23
Progresjonsplan for 3 og 4 åringene innenfor fagområdene.....	24
Progresjonsplan for 5 og 6 åringene innenfor fagområdene.....	25
Overganger	26
Når barnet begynner i barnehagen - tilvenning.....	26
Overgang innad i barnehagen og mellom barnehager	26
Fra barnehage til skole	27
Praktisk informasjon om Lillehagen barnehage.....	28

Presentasjon av barnehagen

Lillehagen er en kommunal barnehage. Vi ligger på Haslum med en blindvei på hver side. Vi er en basebarnehage med 6 baser. Fløyen for de yngste barna har to baser. Barna der er i alderen 1 – 3 år.

Vi har to fløyer for de eldste barna fra 3 – 6 år, fordelt på første og andre etasje. Totalt har vi i år 93 barn og 24 ansatte.

Hovedtanken vår er at hvert barn skal ha tilknytning til sin base med faste voksne og et definert område. Personalet arbeider bevisst for å skape god struktur og forutsigbarhet innen basen. Det er samarbeide innen fløyene for å skape et godt totalmiljø.

Vi har et godt uteområde med flate partier med boltreplass, lekeapparater, asfalt, plen og litt overbygd platting. Skogen vår gir en helt annen opplevelser. Høye trær, busker, et hus i skogen og en god skråning. Vi har fuglekasser i trærne, grener å gynge på og utsikt over resten av uteplassen.

I tillegg kan vi disponere den gamle barneparken, Hestehov, som ligger et lite stykke unna. Det er nylig pusset opp. Vi har vi turer med både smågrupper og hele baser.

Bærum kommunes visjon er:

«Sammen skaper vi fremtiden»

RAUSHET – MANGFOLD - BÆREKRAFT

Vi skaper mening og innhold i disse verdiene gjennom refleksjon og evaluering av vår egen praksis.

«WWF roklubb»

Dette grafiske bladet av Øyvind Jorfald beskriver godt hva vi vil oppnå. Vi har hans rause tillatelse til å bruke det for eksempel her i årsplanen.

Årsplan

Barnehagen skal utarbeide en årsplan. I tillegg skal det utarbeides planer for kortere og lengre tidsrom og for ulike barnegrupper etter behov. Årsplanen er et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser. Årsplanen kan gi informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidsparter og andre interesserte.

Årsplanen inneholder informasjon om hvordan barnehagen arbeider med omsorg, danning, lek og læring for å fremme barnas allsidige utvikling. Planen gir informasjon om hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold (§ 2) og barns rett til medvirkning (§ 3) og rammeplanen følges opp, dokumenteres og vurderes.

Barnehagen er en pedagogisk virksomhet

Barnehagen er ifølge [Rammeplan for barnehagen](#) en pedagogisk virksomhet der samfunnsmandatet er å ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste. Dette skal gjøres i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Bærumsbarnehagen

I Bærum er det i tillegg til rammeplanen utarbeidet en barnehagemelding for bærumsbarnehagen, [Barnehagemelding 2015-2025](#).

Arbeidet med barnehagemeldingen skal bidra til at det blir et likeverdige og enhetlige barnehagetilbud i alle Bærums barnehager, for alle barn og foreldre. Tidlig innsats, mestringsperspektivet og samarbeid og samhandling skal vektlegges i bærumsbarnehagen. Barnehagen skal ses på som første trinn i utdanningsløpet, og **lek, språk og god helse** er spesielle faglige satsingsområder.

Som oppfølging av barnehagemeldingen utarbeides det kvalitetsplaner. Kvalitetsplanen skal bidra til likeverdige barnehagetilbud i Bærum og sikre tidlig innsats og bedre læring for barna i bærumsbarnehagen. Kvalitetsplanen, [Lek og læring – rammeverk for bærumsbarnehagen](#), som gjelder fra 2019 skisserer satsingsområdene:

- Kommunikasjon og språk
- Livsmestring
- Digital barnehage

Kommunikasjon og språk

Bærumsbarnehagen skal bidra til en god språkutvikling for alle barn. Vi skal fremme kommunikasjon og sikre en god språkutvikling. Språkutvikling handler om å lære å bruke språket som verktøy i samspill med andre og for utvikling av ferdigheter og kunnskaper. Det er utarbeidet en standard for språkarbeidet [«Standard for språkarbeid i bærumsbarnehagen»](#). Barnehagen skal bidra til en god språkutvikling for alle barn og personalet må være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling.

Livsmestring

Barns ulike erfaringer i oppveksten betyr mye for hvordan de klarer seg senere i livet. Livsmestring handler om både fysisk og psykisk helse. Gode mestringsopplevelser medvirker til å gi barnet robusthet og representerer en viktig beskyttelsesfaktor (Barnehagemelding 2015 – 2025).

Miljøet i barnehagen er preget av mangfold og inkludering. Det vil være av stor betydning å legge grunnlag for hvilke holdninger til likeverd og toleranse for ulikheter det enkelte barn vil kunne utvikle. Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

Noen kjerneelementer i livsmestring:

- Mestringstro og selvtillit
- Forstå seg selv og sosialt samspill
- Tåle og håndtere stress og følelser
- Tro på konflikter lar seg løse
- Tro på trygghet i relasjonen
- Følelse av verdi/selvfølelse

Barnehagens digitale praksis

Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring.

Vi skal bruke digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet slik at det støtter opp om barns læringsprosesser for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn. Personalet skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier.

TETT PÅ – kvalitet i bærumsbarnehagene

«TETT PÅ- kvalitet i bærumsbarnehagen» er et helhetlig system utarbeidet for å styrke kompetanse og kvalitet i barnehagene i Bærum kommune.

Gjennom «TETT PÅ» ønsker vi å etablere et helhetlig system for å støtte barnas utvikling og læring som bygger på nyere forskning om kvalitet i barnehagen. Målet er at de ansatte skal bli enda bedre til å fremme barnas trygghet, trivsel, læring og språkutvikling i hverdagen. Samspill med varme og stimulerende voksne er barnehagekvalitet for alle barn, og vil legge et grunnlag som all utvikling og livsmestring bygger på.

I TETT PÅ skal CLASS (Classroom Assessment Scoring System) brukes som verktøy for å måle og forbedre kvaliteten i bærumsbarnehagene. Følgende områder kvaliteten blir målt på er: **Emosjonell støtte, Organisering av avdeling og Støtte til læring og utvikling.**

Aktiviteter i TETT PÅ

I TETT PÅ skal alle ansatte bli godt kjent med de ulike kvalitetsområdene og hva som er god barnehagekvalitet. Dette skal skje gjennom ulike aktiviteter:

- Felles planleggingsdager og personalmøter for alle ansatte
- Sertifisering av observatører fra hver barnehage
- Observasjon av avdeling og tilbakemelding
- Veiledning

Vurdering av barnehagens pedagogiske praksis

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen. Hovedformålet med vurderingsarbeidet er å sikre at alle barn får et tilbud i tråd med barnehage- loven og rammeplan (Rammeplanen 2017, s.38)

Det pålegges oss mange føringer gjennom barnehageloven, rammeplanen og kommunens handlingsplan. Ut fra disse, sammen med vår kompetanse, erfaringer og tradisjoner, barnegrupper og beliggenhet lager vi både kortsiktige og langsiktige planer.

Barnehagen skal være en god utviklingsarena hvor hvert barn får utvikle seg i sitt eget tempo, ut fra sine egne forutsetninger. I vår pedagogiske praksis vektlegger vi arbeid som skal styrke barnas sosiale evner, selvfølelse, nysgjerrighet, åpenhet, livsglede og tillit til omverden.

Det er avgjørende for kvaliteten at fellesskapet og de individuelle behovene skal ivaretas med god balanse. Dette vurderer vi underveis, på basene, på møter og planleggingsdager.

Dagsrytmen er barnehagens klokke, det er det som gjentas hver dag gjennom året. Rutinesituasjonene, er måltider, håndvask, toalettbesøk, på og avkledning, rydding og noen ventestunder som skyldes at vi er fine flokker som skal gjøre det samme. Vi ser at jo smidigere vi kan være her, jo bedre. Vi har litt ventetid og turtaking, det er nesten uunngåelig, men best jo smidigere og raskere vi får det til. Her gjør vi stadig refleksjoner og eventuelt endringer.

Det som gjentas må ha god kvalitet. Vi liker fester, variasjoner og tradisjoner, men hverdagen er aller viktigst for oss. Hverdagens rammer og rytme gir forutsigbarhet og trygghet. Så jo bedre vi kvalitet vi oppnår, jo bedre er dag etter dag. Så er vi også opptatt av fleksibilitet. Stivsinnethet eller regelrytterier ikke er det vi mener med gode rutiner.

Innhold i hverdagene gjennom året.

Vi har erfart at det er viktig å ha retning på arbeidet, med rom for fleksibilitet og barns medvirkning underveis. Jo bedre sammenheng i det vi gjør, jo mer opplever barna god progresjon på mange områder.

Temaarbeid er tradisjon hos oss. Da har vi en rød tråd gjennom hverdag, opplevelser og aktiviteter. Og prosessen skal ivareta mange fasetter. Ulike fagområder knytter vi inn der det er naturlig.

Vi har hatt ulike tema opp gjennom årene. Eksempler er bøker som Hakkebakkeskogen, Pulverheksa, Gruffalo og mer åpne tema som «Det kryr av dyr».

Viktige punkter for kvaliteten vi oppnår gjennom temaarbeidet er i hvilken grad impulsene barna får er opplevelsesbaserte og om det kan styrke leken. Felles opplevelser er med på å skape vennskap og fellesskap.

Det er naturligvis stor forskjell på hva man kan gjøre med små og store, men også hva som fenger i ulike grupper. I år velger vi et overordnet tema som kan flettes inn i ulike aktiviteter, føringer og tradisjoner gjennom året. Det gir rom for fleksibilitet for ulike barnegrupper behov.

Vi har erfart det er krevende å få gjennomført ulike føringer og planer. Derfor har vi valgt et tema som delvis kan samkjøres med «Grønt flagg» og føringene i «Bærum, - en klimaklok kommune.»

Vi har valgt vann som tema for året.

Og det enda vi bare har en bekk, men den er til gjengjeld nær og har innbyggere. Så opplevelsene barna får av en liten tur utenfor gjerdet kan gi fine opplevelser. Vi ser rumpetroll, ender og andunger, vakre blomster langs vannkanten, lytter til vannet, ser kanskje små barkebiter og annet følge bekken nedover. Froskene er nok gode til å gjemme seg, for dem ser vi aldri. Her er det flust av muligheter til varierte fagområder, og til miljøengasjement.

Våre vurderinger vil baseres på:

- personalets tiltak og refleksjoner i forhold til mål og planer
- barns interesser, ønsker og innspill,
- arbeidsprosesser i det pedagogiske arbeidet
- tilbakemeldinger fra foreldre.

Temaet vann er anvendelig og tilgjengelig.

Vann kan knyttes til årstider, regn / snø/ is, sommeropplevelser, hva alt levende trenger, blomster og trær, vanningshull for dyr, bøker med fantasi og fakta, rim og regler, sanger og vannlek. Vi kan reflektere og filosofere.

Hvor har vi vann? Hva bruker vi vann til? Hvor finner vi vann? Hva skjer hvis vi .... ?

Vi vil ha forsøk med vann av ymse slag.

Og er det ikke egentlig rart at det heter ørken, og ikke tørken?

Felles opplevelser gir felles gleder. Felles gleder gir trivsel og god atmosfære i fellesskapet.

God atmosfære og positive følelser gir gode relasjoner og positive forventninger.

Underveis snakker vi sammen om det vi skal gjøre, gjør og opplever i barnehagen og hva vi har gjort, hva barna har opplevd. Her kommer språkstøtte inn; selvsnakk, parallellsnakk, rim og regler, dialogrunder og gjerne fotografier tatt underveis. Disse kan vi se igjen på lpaden og iblant på informasjonstavlene.

Underveis utvides barnas ordforråd og sosiale erfaringer.

I barnehagen «henger alt sammen med alt», som det sies.

Vi vil videreføre og videreutvikle denne pedagogiske praksisen.

Mer informasjon får dere i «Lillehagennytt» og planer og dokumentasjon på basene.

Vi er med i kommunens satsning «Tett på», kort beskrevet side 5.

Barnehagens pedagogiske arbeid

Barnehagens verdigrunnlag

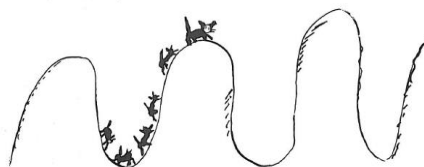
Barn og barndom

Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt. Barnehagen er også en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar til å legge grunnlaget for et godt liv.

De to første setningene her er helt avgjørende punkt for gode hverdager og et godt liv i barnehagen.

Personalet skal balansere lek og fryd, vennskap og fellesskap, god utvikling for det enkelte barnet og trivsel for alle.

Dette skal gjøres på en slik måte at vi bygger livskompetanse, men også livet som en god borger i samfunnet. Det betyr at hvert barn skal møtes slik at de får gode utviklingsmuligheter i et godt fellesskap. Barna skal møte anerkjennelse for den de er, samtidig som vi skal hjelpe dem til å utvikle seg til å ta ansvar utover egne behov her og nå.

Demokrati

Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter.

Økt mangfold og individualisering gir behov for respekt for forskjellighet, demokratiforståelse og positive holdninger til å leve sammen i fellesskap.

Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta.

Ulike meninger skal få komme til uttrykk. Barnehagen skal bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag.

Enkelt sagt: Alle bestemmer noe, ingen bestemmer alt.

Mangfold og gjensidig respekt

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på.

Respekt kommer av det latinske respectare, se en gang til. Det er en god tankeøvelse. Bærer vi, du og jeg, med oss en automatisk oppfattelse og rask respons? Det kan være, og det betyr at den ikke alltid er gjennomtenkt og riktig. Noenhver kan tidvis gå på autopilot, særlig i travle situasjoner hvor mye skal skje. Det gjelder kanskje både personale og foreldre? Hvordan oppnår vi at det er helt tydelig at ordene i den grønne boksen beskriver oss? Holdningene våre utløser handlingene våre. Det er lett å være enig i at dette er viktig og vi synes det stort sett preger oss. Gjennom refleksjoner og en stadig økende bevissthet om egne holdninger og handlinger skal vi være og bli gode rollemodeller i utsagn og væremåte. Vi vil også hjelpe hverandre med å «se en gang til».

«Vi er litt like, litt ulike og helt likeverdige!»

Likestilling og likeverd

Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet.

Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger for best mulig å kunne formidle og fremme likeverd og likestilling.

Personalet vil bestrebe seg til å gi gutter og jenter varierte erfaringer på kryss av det tradisjonelle kjønns mønstret. Vi vil tilby ulike leker/materiale til hvert enkelt barn. Personalet skal for eksempel tilrettelegge for lekegrupper som vil sikre at alle barn på tvers av kjønn får nyttige erfaringer. Alle barna kan være med på å utføre arbeidsoppgaver som

for eksempel: dekke på bordet, være med på når noe skal repareres, etc. Vi voksne skal være bevisste på hvordan vi møter barna, eks. «hei, så fint å se deg!», istedenfor «hei, så fin du er».

Hvert enkelt barn skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Da må vi være bevisste på hvordan vi deler oppmerksomheten.

Når alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen, må vi voksne være bevisste på hvordan vi bruker oppmerksomheten vår. Hvordan la den som er sjenert bli trygg og den som bikker over i mye selvheldelse lære å ta hensyn? Hvordan bidra til en raus atmosfære der vi er litt like, litt ulike og helt likeverdige? Vi vil være gode hjelpere for hverandre i hvordan vi fungerer best mulig for å oppnå dette.

Refleksjon	Hvordan er ditt ordvalg, tonefall og kroppsspråk når du snakker til jenter og når du snakker til gutter? Hvordan blir vi bevisste våre holdninger og handlinger?
-------------------	---

Bærekraftig utvikling

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen.

Barnehagen har en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. Så når vi er ute eller ute på tur gir dette oss noen føringer. Vi kan studere insekter og smådyr, se på hva de gjør, ha med forstørrelsesglass, kanskje en liten oppslagsbok eller lpad der vi kan søke mer informasjon om hva vi ser. Men vi plukker ikke av den bena, vi sparker ikke i maurtuer eller trækker på maur med liv og lyst. Vi viser nysgjerrighet og respekt og er kunnskapssøkende et lite hakk utover hva barna etterspør.

Bærum - en klimaklok kommune

De kommunale barnehagenes bidrag til dette innebærer blant annet å arbeide med miljøet og samtlige barnehager er sertifisert med Grønt flagg.

Årets tema er *Vannressurser*

Barnehageåret 2023/2024 vil barnehagen ha fokus på vann, natur og biologisk mangfold. Vi vil fokusere på å gi barna gode opplevelser og erfaringer i naturen. Dette vil bidra til at barna blir glade i naturen og øker barnas forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene.

Barnehagen gjennomfører en miljøgjennomgang i løpet av året sammen med de eldste barna for å kartlegge nå-situasjonen til barnehagen. Denne gjennomgangen vil også danne grunnlaget for neste års miljøhandlingsplan.

Miljøgjennomgang med barna med fokus på vann:

- Drypper noen av kranene i barnehagen selv om de er skrudd av?
- Lar noen vannet i kranen renne etter at de er ferdige å vaske seg?
- Har barna i barnehagen vannflasker?
- Vet dere hvorfor det er viktig å spare på vannet?
- Vet dere hva som skjer med vannet når det er kaldt?
- Vet dere hva som skjer med regnet når det er kaldt ute?

Vi ønsker at våre barnehagebarn skal ha følgende grunnleggende miljøkompetanse når de begynner på skolen:

- Vi passer på naturen rundt oss. Vi rydder både vårt eget rot og andres – som ikke hører hjemme i naturen
- Vi tar vare på dyr og planter
- Vi kildesorterer mat, plast, papir, glass og metall
- Vi skrur av vannkranen når vi ikke bruker vannet
- Vi er bevisste på riktig bruk av alle typer papir

Barnehagen har en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for et mer bærekraftige samfunn. Barnehagens styringsdokumenter er tydelige på at barnehagen skal arbeide miljørettet. I Rammeplan for barnehager (s. 10, 2017) står det følgende: «Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det.»

Vårt lokale miljøråd barnehagene består av:

- Tjenesteleder
- Representanter fra personalet
- Foresatte, representantene i Samarbeidsutvalget
- Miljøagenter – de eldste barna i barnehagen

Livsmestring og helse

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing.

Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner.

Personalet har et stort ansvar for å bidra til et godt psykososialt miljø i barnehagen. Dette fordrer oppmerksomme og positive voksne. Vi skal være gode rollemodeller og være nær nok til å forstå hva som skjer, samtidig som vi styrker barna på gode måter. Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. De skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Det vil være andre begrensinger i barnehagen enn hjemme, her er det mange å ta hensyn til, mange som skal få utfolde seg. Men ikke på bekostning av andre. Vi vil helst formulere oss slik at vi sier hva vi vil at barna skal gjøre heller enn å si hva de ikke skal gjøre. Ikke alle barn er fysisk aktive selv om vi er ute og det er mange muligheter for aktivitet. Da må vi lage lokkende aktiviteter enten det er for en eller flere. Selvfølgelig skal barn slippe å måtte være skikkelige friskuser i utetiden hvis de har fredeligere behov, men vi vil bidra til varierte muligheter for fysisk fryd og glede.

Planlegging, vurdering og dokumentasjon

Planlegging

Planlegging gir grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk i det pedagogiske arbeidet. Planleggingen skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen. Planleggingen er utgangspunkt for refleksjon og utvikling av barnehagens pedagogiske praksis. Planleggingen er med utgangspunkt i kunnskap om barns trivsel og utvikling, og den baseres på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.

Gode planer staker ut retningen for arbeidet og gir mulighet for barns medvirkning. Hvor detaljert skal det være? Jo mer presise planer, jo lettere å styre, men mindre mulighet for endringer i takt med barnas interesser og nye fokus som oppstår underveis.

I gjennomføring av planperioder er det sentralt å gi rom for barns undring og utforskning, for gode prosesser og god tid. En god plan skal bidra til felles fokus og nærværsevne hos personalet. Hva er vi opptatt av nå, og hva er det viktig å gripe fatt i av barnas innspill underveis?

Dokumentasjon og vurdering

Dokumentasjon av personalets arbeid synliggjør hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen.

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen.

I Lillehagen barnehage bruker vi dokumentasjon kontinuerlig i det daglige arbeidet.

Noe dokumentasjon er for foreldre, noe for barn, mye er kvalitetssikring i interne møter og dokumenter. Vi planlegger og evaluerer på planleggingsdager, personalmøter, basemøter, ledermøter og med SU. Vi vurderer mål og metoder, ressursutnyttelse, samarbeide, holdninger og handlinger.

Vi bruker praksisfortellinger og deler erfaringer. Gjennom samtaler med barna, utviklingssamtaler og brukerundersøkelse får vi også med barne- og foreldreperspektivet. Spesielle arrangementer evalueres fortløpende.

Barnehagens formål og innhold

Barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse og kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og samlet bidra til barns allsidige utvikling.

Barnehagen skal være en kulturarena hvor barna er medskapere av egen kultur i en atmosfære preget av humor og glede.

Barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna.

Omsorg

«Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring» (Rammeplanen, 2017, s. 19)

Dette vil vises ved å:

Ivareta barnas behov for fysisk omsorg, inkludert behov for ro og hvile.

- Vi imøtekommer barnas behov for omsorg med sensitivitet ved å være lydhøre og å tolke barnas kroppslige og verbale uttrykk

Legge til rette for at barna kan knytte seg til personalet og hverandre.

- Barna får i størst mulig grad en tilknytningsperson.
- Barna skal få møte et lekende fellesskap og bli kjent med barn og voksne på basen/avdelingen.
- Vi møter alle barn med åpenhet, varme og interesse.

Sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen.

- Vi skaper en god atmosfære med lek og fellesskap.
- Vi er observante og møter barna med respekt.
- Personalet kurses i «Tett på» og får veiledning underveis i året.
- Vi legger til rette for et stimulerende miljø som støtter opp om barns lyst til å leke, utforske, lære og mestre.

Støtte og oppmuntre barna til å vise omsorg for andre og seg selv, og til selv å kunne ta imot omsorg.

- Verdsette barnas gode handlinger med hverandre ved å sette ord på dem i fellesskapet.
- Sette grenser for barna som ivaretar alle barnas behov.
- Vi «jakter» på gode handlinger, og er gode rollemodeller.
- Vi tar barna i beste mening, og lar de bli møtt med «det gode blikket».

Det er ikke omsorg før det oppleves som omsorg.

Lek

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek – alene og sammen med andre. (Rammeplanen, s. 20.)

Vi vil oppnå at:

Alle barn skal ha et godt lekemiljø

- Vi legger til rette for ulike typer lek inne og ute
- Personalet bidrar til god og leken atmosfære der alle trives
- Barna får gode erfaringer og opplevelser i leken, og mestrer samspillet med andre barn i økende grad
- Innholdet i barnehagen inspirerer til fantasi, skaperglede og livsutfoldelse
- Uteleken er preget av aktivitet, allsidighet, trivsel og glede

De voksne legger til rette for et godt lekemiljø

- Aktiv tilrettelegging hvor barns interesser er i fokus
- Vi tillater å la barna lede tilrettelagt lek
- Vi tilbyr spennende, kreativt og alderstilpasset materiell
- Vi deler glede og positive følelser sammen med barna
- Vi er proaktive og ser barna med «det gode blikket»
- Vi støtter barna i å vise positive følelser for hverandre
- Vi gir barna rask og tilpasset støtte i samspillet
- Vi gir barna hjelp til å løse problemer selv
- Vi lar barna få hjelpe til med å planlegge en aktivitet
- Vi lar barna lage ting
- Vi gir barna mulighet for å bruke sansene og muligheten til å bevege seg

Godt psykososialt miljø gjennom vennskap og fellesskap

«Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill» (Rammeplanen, s. 22).

Vi skaper et inkluderende fellesskap der hvert barn føler seg møtt og respektert

- Vi skaper leke- og aktivitetsmuligheter for alle barn. Alle skal ha noen å leke med.
- Vi møter hvert barn med respekt og varme, og er gode modeller i ord og handling.
- Vi har positive og tydelige forventninger til barna om hvordan det er godt å ha det, og at alle er viktige for fellesskapet.

Alle barn skal få gode erfaringer med fellesskap og vennskap

- Barna får oppleve varierte muligheter i lek og lekekamerater i ulike grupper og sammenhenger gjennom hele året.
- Vi har «Fellesskap og vennskap» som tema i begynnelsen av året.

Vi har nulltoleranse for plaging og mobbing

- Vi styrker barnas sosiale kompetanse.
- Personalet følger med i leken i kriker og kroker, ute og inne.
- Vi lærer barna å løse konflikter ut fra deres modningsnivå.
- Barn og voksne bruker ”Stopp-regelen”.
- Personalet er tydelige på: - hva som er uakseptabelt
- at det er fint å være ulike.

Kommunikasjon og språk

«Barnehagen skal bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer» (Rammeplanen, s.47).

Dette vil vi gjøre ved at:

Vi skaper et språkstimulerende miljø for alle barn

- Vi er bevisste på våre roller som språklige forbilder, er kreative og språklig oppmerksomme i hverdagen.
- Vi lytter, følger barns fokus og er lydhøre i kommunikasjon med barna
- Vi toner oss inn på hvert barns verbale og nonverbale språk
- Vi er oppmerksomme på utvekslingstone og er sensitive for barnas respons

Personalet bidrar til språkglede

- Vi bidrar med utforskende holdning og språklig humor.
- Vi bruker rim og regler, sanger og bøker med humor og god litterær kvalitet.
- Fryder oss over fine, rare ord, særlig de barna skaper selv.

Vi støtter det enkelte barns språkutvikling

- Tilpass responsene til det barnet formidler
- Selv – og parallellsnakk: beskriv egne handlinger og barnets handlinger mens det skjer
- Repetisjon og utvidelse: Gjenta ord og setninger barnet sier, bruk hele setninger
- Utdyp og utvid det barnet sier ved å tilføre nye informasjon og fortelle litt mer.
- Ha hyppige frem og tilbake utvekslinger som går over flere runder
- Gjenta / svar med riktig uttale / riktig formulering når barnet uttaler et ord feil/ bruker ordet feil, uten å si at det er feil.

Vi skaper felles fokus og fellesskap ved å bruke temaarbeid og konkrete i språkstimuleringen

Kom aldri tomhendt i samlingen! Vi bruker visuelle konkrete til samtale, sanger og eventyr som gjør det lettere og morsommere for barna å konsentrere seg og lære nye ord.

- Vi bruker temaarbeidet til å fremme nye begreper og ord.

Vi synliggjør i interne planer hvordan vi knytter språklæring og språkglede til temaet

- Vi tydeliggjøre enkeltord / skrift
- Vi kan lage tankekart
- Vi bruker utvalgte rim, regler, sanger hver dag og utvider
- Vi synger både til hverdags og fest!

Vi vil gi barn gode opplevelser med bøker

- Vi leser bøker hver dag, slik at det gir barna mersmak.
- Vi sørger for å ha variasjon i bokhyllene på basene/avdelingene slik at alle kan finne interessante bøker der.

Vi fanger opp og følger opp barn som trenger språkstøtte

- Vi følger med på barnas utvikling og språklige progresjon.
- Vi har gode rutiner for oppfølging av barn som strever med språket

Vi fryder oss over språklig mangfold i barnegruppen og verdsetter barns morsmål

- Vi lærer gjerne hei på mange språk og uttrykker glede ved ulikheter
- Vi anbefaler flerspråklige foreldrene å bruke sitt morsmål med barna sine.

Hei	Hello	Bonjour	Czesc	Salam	Marhaba	
Kamusta ka		Mingala ba	Nihao	Bom dia	Namaste Salam	
Aleykum	Hej	Labas	Alo	Chau chau	Dobry den	Szia
			Zdravstvuite	Hola		

Danning og læring

«I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser» (Rammeplanen, s. 22).

Dette vil vi oppnå ved å:

Støtte barns identitetsutvikling og positiv selvforståelse gjennom meningsfulle opplevelser

- Legge til rette for variasjon i opplevelser, lek og aktiviteter.
- Legge merke til, anerkjenne og følge opp barnets perspektiver og handlinger.
- Gi tilbakemeldinger og respons på en utviklende måte.

Synliggjøre og verdsette ulike behov, meninger og perspektiver i fellesskapet

- Vi må skape en god balanse mellom våre planer og barnas initiativ i gode prosesser.
- Se etter ulikheter og fremme dem ved vår oppmerksomhet.
- «Vi er litt like, litt ulike og vi liker det»

Legge til rette for helhetlige læringsprosesser som fremmer barnas trivsel og allsidige utvikling

- Vi gir barna muligheter for opplevelser som ivaretar alle fagområdene over tid.
- Vi støtter og beriker barnas initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst, tiltro til egne evner og mestringsopplevelser.

Vi skal gi tulipanen
et så gunstig miljø
at den blir så stor,
vakker og velutviklet
som den overhodet
har mulighet for å bli-
men den skal ikke tvinges
til å bli en rose

August Frøbel

Lekens betydning for barns utvikling

«Vi vil at alle barn skal ha en venn i barnehagen og oppleve glede og mestring ved å leke sammen med andre. Barnehagen skal ha lekemiljøer i barnehagen som gir barn med særskilte utfordringer rom og muligheter for å være den beste versjonen av seg selv i lek og samspill med andre barn.» (Barnehagemeldingen 2015-2025, s. 29)

«Hva har du gjort i dag da?»

”Bare lekt vel!”

Da har det vært en god dag. Det aller beste barn vet er å leke. I leken finner de trivsel og fryd. Lek er barnas væremåte. Leken har verdi i seg selv, ikke bare for å utvikle noe på sikt. Barna skal få være gode nok som den de er, ikke bare som den de skal bli.

Leken omtales tidvis betydelig mindre enn læring når det diskuteres barnehage på samfunnsnivå. Og ofte beskrives leken i nytteperspektiv. Men leken er viktig i seg selv. Nasjonale og lokale føringer bidrar til at fokusområdene våre endrer seg i takt med nye krav. Omsorg, lek, læring og danning skal gå hånd i hånd. Vi er svært fornøyde med at lek er et av satsningsområdene i kommunens Barnehagemelding. Vi fokuserer på og stimulerer til god lek, her skal lekes med «liv og lyst»!

I leken prøver den «store, lille forskeren» ut inntrykk og håndterer det på sitt mer og mer kompetente vis. I leken utvikler barna økende mestring og livskompetanse. Det sies at i leken blir barna «et hode høyere enn seg selv». Det er der barnas utvikling skjer på mest komplekse vis, uten at barna tenker over det. [Leken skal være med i alt vi gjør.](#)

Lekemiljøet skal legges til rette for glede og mestring.

Vi ønsker at hvert barn får utvikle seg i sitt tempo og på sitt vis, samtidig som vi søker å skape et godt psykososialt miljø for alle på avdelingen. Fellesskap og vennskap bidrar til god egenutvikling. Å flyte i lekens livsutfoldelse og beherske lekekoder avhenger av mye; spillferdigheter, relasjoner, språk, interesser, nysgjerrighet, opplevelser, erfaringer og naturligvis personalets væremåte, deltagelse og tilrettelegging.

Barnas medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

Barns medvirkning kan tolkes på mange måter. En måte er at hvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har betydning for fellesskapet. Medbestemmelse er en del av det å medvirke.

Med fokus på med barns medvirkning kreves det i stor grad at de voksne kan vurdere ulike situasjoner. Vurderingen handler for eksempel om å vise respekt for, vilje til å etterkomme barnas ønsker og samtidig utøve voksen autoritet når dette er nødvendig.

Mange dilemmaer er knyttet opp til når enkeltbarnets ønsker står i strid med fellesskapets beste. Den viktigste læringen er at barna lærer å oppføre seg omsorgsfullt og ansvarlig overfor andre, uten å ofre sin egen integritet. Det betyr ikke at vi lar barn bestemme, men at vi er villige til å lytte seriøst til hva de har å si, for siden å vurdere situasjonen.

Samarbeid mellom hjem og barnehage

Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene og ivareta foreldrenes rett til medvirkning. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål.

Vi er opptatt av å se barnet som et unikt menneske som utvikler seg i samhandling med miljøet hjemme, i barnehagen og i samfunnet for øvrig. Ved å se denne sammenhengen kan vi hjelpe hverandre til å gi barnet en så god oppvekst og utvikling som mulig. Vi ønsker å ha en åpen og god dialog med alle foreldre. Personalet og foreldrene må gjensidig arbeide for å oppnå dette.

Samarbeidet mellom foreldre og personalet er svært viktig, og bygger på gjensidig tillit og respekt. Vi inviterer til ulike samarbeidsformer som vi håper dere tar del i:

- Vi inviterer til felles foreldremøte for alle i løpet av høsten, samt et foreldremøte på våren.
- Avdelingene gir ut planer der de gir informasjon om avdelingens/basenes aktiviteter og innhold.
- Pedagogisk leder har minst en samtaletime med dere i året. Vi tilbyr gjerne flere om det er behov for det.
- Personalet og foreldrene samarbeider gjennom samarbeidsutvalget. SU har ca. 2-5 møter i året.

- Vi inviterer til felles arrangementer i barnehagen gjennom året for foreldre og barn.
- Vi inviterer alle nye foreldre og barn til besøk før sommeren

Samarbeidsutvalget (SU) er et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Samarbeidsutvalget består av foreldre/foresatte og ansatte i barnehagen, slik at hver gruppe er likt representert. Det vil være en kontinuerlig dialog om hva og på hvilken måte foreldre skal medvirke i barnehagen. Personalet og SU har ansvaret for å holde denne dialogen i gang. (Barnehageloven kap.2 §4)

Årsplanen revideres hvert år som fastsettes i samarbeid med SU. Årsplanen er et styringsdokument og arbeidsredskap for personalet der målene og arbeidsmetodene våre står beskrevet.

Barnehagens arbeidsmåter og fagområder

Arbeidsmåtene skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og danning og gi barn mulighet for medvirkning. Personalet skal ta i bruk varierte arbeidsmåter, og de skal tilpasses til enkeltbarn, barnegruppen og lokalmiljøet. Valg av arbeidsmåter gir muligheter for å gjøre barnehagens innhold spennende og variert.

I barnehagen er vi stadig i endring. Dette skyldes at vi ønsker å tilpasse en best mulig hverdag til hvert enkelt barn og barnegruppene. Det som passer ett år, vil ikke nødvendigvis passe det neste året. Vi gjør endringer for å kunne tilpasse hverdagen til de barna vi har her og nå. Dagsrytmen kan endres noe og aktivitetene blir justert til barnas alder og modning.

Vi erfarer at arbeid over tid med et utvalg tema eller periodens bok skaper gode rammer og impulser og bidrar til at læring skjer på barnas premisser. Personalet velger tema, formidling og opplevelser som kan bidra til lek, felles fokus og læring. Holdningen vår er å ta barnas innspill og ønsker på alvor slik at de reelt kan påvirke barnehagens planer.

Personalet følger med og er til stede i barns verden av undring, utforskning og nysgjerrighet. Barna bruker ulike uttrykksformer, og arbeidsprosessene underveis kan oppleves ulikt. Vi har erfart at temaarbeid er stimulerende og lærerikt. Barna samles om noe felles og gir det utvalgte tema sitt preg ut fra alder, interesser og modning.

Fagområdene er samkjørt med skolens fag. Fagområdene barnehagen jobber med kan komme sterkere inn når vi planlegger for temaarbeidet, ved å innlemme dem i periodeplaner. Fagområdene har størst effekt hvis de kommer som en del av det vi har fokus på. Fagområdene kan også komme i bolker.

Vi søker bevissthet i hverdagen, bruke øyeblikk, samlinger, samtaler, tilbud av materiell, bøker og kanskje også utstillinger med litt forklarende tekst.

Det har en inspirerende effekt for både barn og voksne.

Barnehagens fagområder

Fagområdene	Legger vekt på
<p>1. Kommunikasjon, språk og tekst</p> 	<p>Glede ved å bruke språk sammen. Samtale om det som skjer, sette ord på erfaringer og opplevelser. Formell og uformell språkstimulering. «Vi bader barn i språk».</p> <p>Dypdykk i ord og begreper, sette av tid. Bruke konkreter i dialogen for å forsterke språkforståelse og språklig bevissthet hos barn. (ASK). Verbal samhandling, lære å bruke språket også for å løse konflikter. Litteratur, lesestunder og sang. Lytte. Øve opp «hørestyrken» vår. Tekste tegninger nederst, så barna ser ordene sine..</p>
<p>2. Kropp, bevegelse, mat og helse</p> 	<p>Fysisk lek med utfordringer ute og inne – grov - og finmotoriske aktiviteter</p> <p>Gode vaner og sunt kosthold</p> <p>Et godt psykososialt miljø som bidrar til god psykisk helse</p> <p>Turer ut av barnehagen</p> <p>Skape forståelse for at alle er forskjellige og det er bra!</p>
<p>3. Kunst, kultur og kreativitet</p> <p>«Det eneste verdensspråket som ikke trenger oversettelse er musikken»</p>	<p>Opplive gode prosesser; barna må få impulser, kunne utfolde seg i de estetiske fagene forming, musikk, drama og dans.</p> <p>Lytte til musikk, litteratur, ha tilgang til bøker om kunst og arkitektur.</p> <p>Sang, rim og regler skal ha en stor plass i barnehagen, både i samlinger og i naturlige situasjoner, for eksempel sang på huska.</p>
<p>4. Natur, miljø og teknologi</p> 	<p>Opplive årstider i all slags vær. Studere, lytte, lukte, utforske og undre seg og gjennom dette bli glad i naturen.</p> <p>Bevisstgjøre sanseopplevelser i hverdagen, på turer og utflukter.</p> <p>Ha oppslagsbøker, søke på nett og ha rikelig med konstruksjonsleker.</p> <p>Miljøvern – lære å ta vare på naturen. Vi sorterer og leverer til miljøstasjon, vi bruker gjenbruksmateriell i formingsaktivitetene.</p> <p>Gjøre eksperimenter.</p>
<p>5. Etikk, religion og filosofi</p> <p>«Vi er litt like, litt ulike og vi liker det!»</p> 	<p>Respekt for hverandre</p> <p>Undre oss sammen. Filosofere.</p> <p>Skape et godt psykososialt miljø</p> <p>Markere aktuelle høytider, og videreføre tradisjoner</p> <p>Forstå verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap</p>
<p>6. Nærmiljø og samfunn</p> 	<p>Turer i nærmiljøet. Fokus på brannvern med de eldste barna.</p> <p>Gi gutter og jenter samme muligheter.</p> <p>Fokus på likestilling og likeverd. Barns medvirkning – demokratiske prinsipper.</p> <p>Skape forståelse og aksept for ulike tradisjoner og levesett.</p> <p>Ha nulltoleranse for mobbing og diskriminering.</p>
<p>7. Antall, rom og form</p> 	<p>Utvikle forståelse for grunnleggende matematiske begreper.</p> <p>Fokus på mengder og størrelser, gjerne med kroppen som målestokk. Leke og eksperimentere med telling og antall.</p> <p>Leke og eksperimentere med farger og former</p> <p>Sortering og plassering.</p>

Progresjonsplan for 1 og 2 åringene innenfor fagområdene

Kommunikasjon, språk og tekst	Kropp, bevegelse, mat og helse	Kunst, kultur og kreativitet	Natur, miljø og teknologi	Etikk, religion og filosofi	Nærmiljø og samfunn	Antall, rom og form
<p>Å bli forstått når de uttrykker ønsker og behov med kroppsspråk og etter hvert verbalt språk</p> <p>Forstå og utføre enkle beskjeder som for eksempel, «Kan du hente boken?»</p> <p>Si enkle ord, økende ordforråd, etter hvert 2-ords setninger</p> <p>Kjenne igjen og etter hvert kunne noen sanger / regler Å kunne benevne noen kroppsdeler</p> <p>Uttrykke følelser.</p>	<p>Bevegelsesglede</p> <p>Å utfolde seg fysisk: krabbe, åle, gå, hoppe, løpe, balansere, klatre og danse både ute og inne.</p> <p>Orienter seg i rommet</p> <p>Spise og drikke selv</p> <p>Økende selvhjulpne i påklledning</p> <p>Bruke hele uteområdet</p>	<p>Utforske og rable med ulikt formingsmaterieill</p> <p>Humor – tulle og tøyse, herme og fryde seg over muntre gjentagelser</p> <p>Opplive musikkglede</p> <p>Å bli sunget for og synge sanger</p> <p>Tilgang til bøker med stive permer.</p> <p>Bli kjent med barnelitteratur som Ludde, Thomas og Emma, billedbøker om dyr, hverdagslige ting, biler og traktorer.</p>	<p>Få bruke alle sanser på tur, se på, kjenne på, lukte på..</p> <p>Undre seg over opplevelser på tur «Oj, se her!»</p> <p>Glede i å være ute</p> <p>Opplive årstidene</p> <p>Å sette ord på det vi ser</p> <p>«Edderkopp»</p> 	<p>Å lære å dele leker med andre</p> <p>Å trøste og vise omsorg og empati ovenfor den som er lei seg.</p> <p>Å gjøre plass til andre i leken</p> <p>Undre seg over små og store hendelser</p>	<p>Bruke barnehagens uteområde</p> <p>Gå på turer i barnehagens nærområde</p> <p>Vente på tur</p> <p>Rydde etter seg</p> <p>Opplive at gutter og jenter får samme muligheter, og bli møtt på samme måte</p>	<p>Krabbe, krype og gå for å orientere seg i rommet og få forståelse av tings plassering</p> <p>Rydde og sortere leker på et enkelt nivå</p> <p>Øve på riktig rekkefølge i av -og påkllednings-situasjoner</p> <p>Å telle - og bli talt «Du er en og kalven er to, 1 – 2»</p> <p>Hjelpe til med å dekke bord – plassering av utstyr.</p>

Dette er ikke et måleskjema for å vurdere barna, men en oversikt som skal hjelpe oss å la barna oppleve dette. Det er stor forskjell på en ettåring og en toåring, og barna utvikler seg i ulikt tempo. Vi vil legge til rette for barna slik de er og slik de vil ha nytte av for å utvikle seg videre.

Progresjonsplan for 3 og 4 åringene innenfor fagområdene

Kommunikasjon, språk og tekst	Kropp, bevegelse, mat og helse	Kunst, kultur og kreativitet	Natur, miljø og teknologi	Etikk, religion og filosofi	Nærmiljø og samfunn	Antall, rom og form
<p>Bruke språket relevant i forhold til situasjonen</p> <p>Glede ved å fortelle og bli lyttet til</p> <p>Sette ord på ønsker og følelser</p> <p>Sanger, bøker, rim og regler</p> <p>Lære å lytte – øve opp «hørestyrken»</p> <p>Glede av språklig tull og tøys</p> <p>Forstå en del begreper innen: - fargenavn - tall og bokstaver - overbegreper - motsetninger</p>	<p>Løpe, hoppe hinke, huske balansere og danse</p> <p>Sykle på 3-hjuls sykkel</p> <p>Skjenke melk Bruke bestikk riktig</p> <p>Utvikle sine ferdigheter med å smøre egen mat</p> <p>Øve på å kle av og på seg</p> <p>Kaste ball</p> <p>Gå på toalettet selv</p> <p>Vaske hender</p> <p>Øve på blyantgrep</p> <p>Gå på turer i ulikt terreng</p> 	<p>Bli motivert til ulike estetiske uttrykksformer, danse, lytte til musikk, forme, dikte fortellinger</p> <p>Være med å dramatisere en fortelling</p> <p>Få erfaring med forskjellig formingsmateriell. - utforske - rable - øve seg på å uttrykke seg på sitt eget vis</p> <p>Lære sangleker og eller regler</p> <p>Bli kjent med variert barnelitteratur</p> <p>Kopiere og herme</p>	<p>Oppleve glede ved å gå på tur i forskjellige årstider</p> <p>Klatre i trær, hoppe fra stein til stein, balansere, plukke blomster, leke i snøen osv.</p> <p>Undre seg over det som skjer i naturen, for eksempel: Hvordan kan den lille mauren bære den store barnålen?</p> <p>Lære om planter og dyr</p> <p>Ha forståelse for å ta vare på naturen</p> <p>Konstruksjonsleker</p>	<p>Begynnende forståelse for konsekvenser av egne handlinger</p> <p>Løse konflikter med ord, ikke fysisk (ikke den sterkeste rett)</p> <p>Ikke stenge andre ute i lek</p> <p>Vente på tur – ta og gi</p> <p>Vise omsorg og empati for andre ved å trøste og gi plass</p> <p>Undre seg over fenomener og filosofere rundt spørsmål.</p>	<p>Bli kjent i nærmiljøet.</p> <p>Kunne utføre enkle oppgaver til glede for alle</p> <p>Hjelpe til</p> <p>Gutter og jenter får like muligheter</p> <p>Ha innflytelse ut fra sine muligheter</p> 	<p>Spille spill og bruke terning</p> <p>Leke med og øve seg i: -tall og telling -rekkefølge -preposisjoner (over, under bak, foran mellom osv.) -figurer og former (trekant, firkant, sirkel, kule, pyramide)</p>

Mauren

Liten? Jeg?

Langt ifra.

Jeg er akkurat stor nok.

Fyller meg selv helt

på langs og på tvers

Fra øverst til nederst

Er du større enn deg selv kanskje?

Inger Hagerup

Progresjonsplan for 5 og 6 åringene innenfor fagområdene

Kommunikasjon språk og tekst	Kropp, bevegelse og helse	Kunst, kultur og kreativitet	Natur, miljø og teknologi	Etikk, religion og filosofi	Nærmiljø og samfunn	Antall, rom og form
Bruke språket i lek, aktiviteter og rutinesituasjoner	Opplive bevegelsesglede	Delta i varierte formings-aktiviteter med forskjellig materiale	Gode opplevelser i naturen	Være inkluderende	Begynnende erfaring med demokratiske prinsipper:	Leke med og øve på figurer og former
Bruke språket til å forklare ting som har skjedd	Være selvhjelpen på toalettet, måltid og ved av – og påkledning	Utforske og utfolde seg i ulike estetiske fag: -dans og bevegelse	Ha et mer bevisst forhold til natur og miljøvern	Respektere ulikheter	Uttrykke ønsker og ta initiativ	Kunne sortere etter farge, former og størrelser
Ta imot og følge beskjeder	Gå lengre turer utenfor barnehagen og i ulendt terreng	-dramatisering	Utforske og eksperimentere	Løse konflikter verbalt	Medvirke positivt i barnegruppen	Plassering og rekkefølge
Lære sanger, rim og regler	Kaste og ta imot ball	- sang og musikk	Konstruksjons-lek	Akseptere at egne ønsker ikke alltid blir oppfylt	Gutter og jenter får like muligheter og stilles like forventninger til	En-til-en telling (forstå antall)
Gjenfortelle historier, vitser, gåter og opplevelser	Sangleker og regelleker	-dikte og fabulere	Enkel bruk av IKT. - bruke fotoapparat - være med å google iblant	Vise empati Ta hensyn Hjelp andre	Tur til ulike steder - natur - bibliotek - butikken	Telle til 20
Lytte til andre barn	Hoppe slingtau og paradisi		Kildesortering	Kunne rose hverandre og ta imot ros		Spille spill og bruke terning
Følge med i bøker med og uten bilder	Hoppe, hinke, stå på et ben, balansere		Grønt flagg	Undre seg over fenomener og søke kunnskap i bøker		
Lære overbegreper (frukt, dyr, kjøretøy osv.)	Glede ved sang, musikk og dans			Filosofere over likt og ulikt		
Preposisjoner (på, under, bak, foran, ved siden av, mellom)	Øve på riktig blyantgrep			Litt like, litt.... 		

"Be curious" Stephen Hawkins

Overganger

Når barnet begynner i barnehagen - tilvenning

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn. Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære.

I vår barnehage ønsker vi at alle barn som starter skal få en oppstart preget av ro, trygghet og forutsigbarhet. Barna skal først og fremst oppleve nærhet, et godt fang, ømt blikk, vennlig og bekreftende tone og ord. Vi er opptatt av å skape en god og tillitsfull relasjon med hvert enkelt barn og hjelpe barna å utvikle gode relasjoner med hverandre.

Overgang innad i barnehagen og mellom barnehager

Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe.

For å gi barn en best mulig overgang til ny barnehage har vi rutiner på å viderefremme informasjon videre om barnet som kan være til god nytte for den nye barnehagen. Dette vil skje i samarbeid med hjemmet. Vi inviterer til samtale og i fellesskap skriver vi ned det som oppleves nyttig å overføre videre.

Ved overgang innad i barnehagen har pedagogiske ledere overføringssamtaler med basen seg imellom. Vi legger opp til at barna får besøke den nye basen slik at det skal bli en trygg overgang for barnet.

*"Det er to varige gaver vi kan gi barna våre.
Det ene er røtter og det andre er vinger"*

Fra barnehage til skole

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning.

Bærum kommune har fastsatte rutiner for [overgang fra barnehage til skole](#).

Forberede skolestart gjennom hele året:

- Snakke om skolestart.
- Besøke nærskolene, leke på området, samtale om skolestart.
- Besøk av lærer og miniskoledag.
- Sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehage og skole.

Øve på å delta i sosialt samspill med andre:

- Erfaringer med lek, regelleker og sosial kompetanse.
- Kunne vente på tur, sittet stille, ta imot beskjeder.
- Bli kjent med grense-objekter og felles referanseramme.

Eksperimentere med språk og tall:

- Stimulering av språkutvikling, lyder og rytme i språk.
- Lek med realfag, førmatematiske begreper.
- Fokus på bøker, samtaler og gjenfortelling.

Øve på praktiske ferdigheter:

- Mestre selvstendighet i hverdagen.
- Barnehagen og skolen skal i samarbeid legge til rette for en god og trygg overgang fra barnehage til skole/SFO.
- Pakke sekk, knytte skolisser, kle på og av.

Barnehagen og skolen har et forpliktet samarbeid:

- Skolen forbereder seg via systematiske samtaler og møter med barnehagen.
- Sikre at hvert enkelt barn blir møtt på sine behov.
- Samarbeidet har fokus på hva barnet kan og mestrer, og på hva det kan trenge særskilt støtte til.

Foreldrene skal gis gode muligheter til å delta:

- Planlegging i samarbeid med barnets hjem.
- Foreldrene får innsyn i og innflytelse av informasjonsutvekslingen mellom barnehagen og skolen.

Praktisk informasjon om Lillehagen barnehage

Besøksadresse: Vierveien 29, 1344 Haslum

Tjenesteleder Heidi Dahlmo tlf. 928 21 419
heidi.dahlmo@baerum.kommune.no

Faglig veileder Wenche Thingnes tlf. 918 08 434
wenche.thingnes@baerum.kommune.no

Telefonnummer til basene:

Hvitveis: 476 77 751

Rødkløver: 476 86 827

Blåveis: 476 86 884

Prestekrage: 477 85 394

Smørblomst: 476 77 730

Fiol: 476 83 339

E-postadresse til Lillehagen barnehage:

lillehagen.barnehage@baerum.kommune.no

Planleggingsdager 2023/24:

17. august 2023

18. august 2023

27. oktober 2023

2. januar 2024

31. mai 2024

